

ที่ อว ๐๒๐๒.๒/๙๖๖๒๕

ถึง มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์
เลขที่ ๒๙๐๑
วันที่ 25 มี.ย. 2563
เวลา 14.12

กองคลัง
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์
เลขที่ 11990
วันที่ 26 พ.ย. 2563
เวลา 10.50

สำนักงานปลัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ขอส่งเรื่อง
แนวทางการจัดซื้อจัดจ้างโปรแกรมคอมพิวเตอร์ (Software : ซอฟต์แวร์) และการใช้งานซอฟต์แวร์
ที่มีลิขสิทธิ์สำหรับหน่วยงานภาครัฐ เพื่อนำไปใช้เป็นแนวทางการจัดซื้อจัดจ้างโปรแกรมคอมพิวเตอร์ฯ
ให้สอดคล้อง กับกระบวนการการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ โดยสามารถดาวน์โหลด
ไฟล์เอกสารดังกล่าวได้ที่ <https://1th.me/VNECE> หรือที่ QR Code ที่ปรากฏด้านล่าง ตามหนังสือกระทรวงพาณิชย์
ที่ พณ ๐๗๐๒/ว ๕๒๔๒ ลงวันที่ ๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๓ มาเพื่อโปรดทราบและใช้ประโยชน์ต่อไป

สำนักงานปลัดกระทรวงการอุดมศึกษา
วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม

เรียน ผู้อำนวยการกองคลัง

เพื่อโปรดนำเสนอ อมท. เพื่อโปรดทราบ

และมอบหมายบริหาร เสร็จแล้วในทุกคนหน่วยงาน
ในสังกัดทราบ และใช้ประโยชน์ต่อไป

๒๖ พ.ย. ๖๓

๒๓ พ.ย. ๖๓

เรียน อมท. ผ่านรองอธิการบดี (อาจารย์สนธิ์ แสงอรุณ)

เพื่อโปรดทราบ และมอบหมาย

๒๖ พ.ย. ๖๓

๒๖ พ.ย. ๖๓

ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร

โทรศัพท์ ๐ ๒๓๓๓ ๓๗๐๐ ต่อ ๗๐๐๔ (นางสาวพรชนก ศรีจันทร์)

โทรสาร ๐ ๒๓๓๓ ๓๘๘๒

๒๗ พ.ย. ๖๓

ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศ
และการสื่อสาร
รับที่ 1553
วันที่ 11/11/63 เวลา 10:52 น.

สำนักงานปลัดกระทรวงการอุดมศึกษา
วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (อ)
เลขรับ 15180
วันที่ 11/11/63 เวลา 16:22 น.

ที่ พณ ๐๗๐๒/ ๖ ๕๒๔๒

กระทรวงพาณิชย์

๕๖๓ ถ.นนทบุรี ต.บางกระสอ

อ.เมืองนนทบุรี จ.นนทบุรี ๑๑๐๐๐

๕

พฤศจิกายน ๒๕๖๓

เรื่อง แนวทางการจัดซื้อจัดจ้างโปรแกรมคอมพิวเตอร์ (Software: ซอฟต์แวร์) และการใช้งานซอฟต์แวร์ที่มีลิขสิทธิ์สำหรับหน่วยงานภาครัฐ

เรียน ปลัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม

สิ่งที่ส่งมาด้วย แนวทางการจัดซื้อจัดจ้างโปรแกรมคอมพิวเตอร์ (Software: ซอฟต์แวร์) และการใช้งานซอฟต์แวร์ที่มีลิขสิทธิ์สำหรับหน่วยงานภาครัฐ

ตามที่คณะรัฐมนตรีได้มีมติเมื่อวันที่ ๒๑ พฤษภาคม ๒๕๖๒ ให้นำหน่วยงานภาครัฐทุกหน่วยงานพิจารณาการดำเนินการจัดซื้อคอมพิวเตอร์ของหน่วยงานด้วยความรอบคอบเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาการใช้ซอฟต์แวร์ละเมิดลิขสิทธิ์ กระทรวงพาณิชย์ โดยคณะกรรมการลิขสิทธิ์ จึงได้จัดทำแนวทางการจัดซื้อจัดจ้างโปรแกรมคอมพิวเตอร์ (Software: ซอฟต์แวร์) และการใช้งานซอฟต์แวร์ที่มีลิขสิทธิ์สำหรับหน่วยงานภาครัฐ เพื่อให้หน่วยงานภาครัฐและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องได้ใช้เป็นแนวทางในการจัดซื้อจัดจ้างและการใช้งานซอฟต์แวร์ที่มีลิขสิทธิ์ ซึ่งจะช่วยส่งเสริมการใช้ซอฟต์แวร์ที่ถูกต้องและลดความเสี่ยงจากการละเมิดลิขสิทธิ์ในหน่วยงานภาครัฐอย่างมีประสิทธิภาพ (รายละเอียดตามสิ่งที่ส่งมาด้วย)

กระทรวงพาณิชย์ จึงขอส่งแนวทางการจัดซื้อจัดจ้างโปรแกรมคอมพิวเตอร์ฯ ดังกล่าวมายังหน่วยงานของท่าน เพื่อนำไปใช้เป็นแนวทางการจัดซื้อจัดจ้างโปรแกรมคอมพิวเตอร์ฯ ให้สอดคล้องกับกระบวนการการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ โดยสามารถดาวน์โหลดไฟล์เอกสารดังกล่าวได้ที่ https://www.ipthailand.go.th/th/copyright-011/item/softwear_program_20201027.html หรือที่ QR Code ที่ปรากฏด้านล่าง

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา ทั้งนี้ กระทรวงพาณิชย์จะติดตามการดำเนินการตามแนวทางการจัดซื้อจัดจ้างโปรแกรมคอมพิวเตอร์ฯ เพื่อรายงานต่อที่ประชุมคณะกรรมการนโยบายทรัพย์สินทางปัญญาแห่งชาติ ซึ่งมีนายกรัฐมนตรีเป็นประธานต่อไป

ขอแสดงความนับถือ

(นายปรเมศวร์ พูลพิพัฒน์)

รองปลัดกระทรวง ปฏิบัติราชการแทน
ปลัดกระทรวงพาณิชย์

กรมทรัพย์สินทางปัญญา

กองลิขสิทธิ์

โทรศัพท์ ๐-๒๕๔๗-๔๖๓๓

โทรสาร ๐-๒๕๔๗-๔๖๓๓

<https://1th.me/VNECE>

☐ สบ.
☒ คท.
☐ สนอ.
☐ สส.
☐ สปศ.
☐ สบ.
☐

แนวทางการจัดซื้อจัดจ้าง

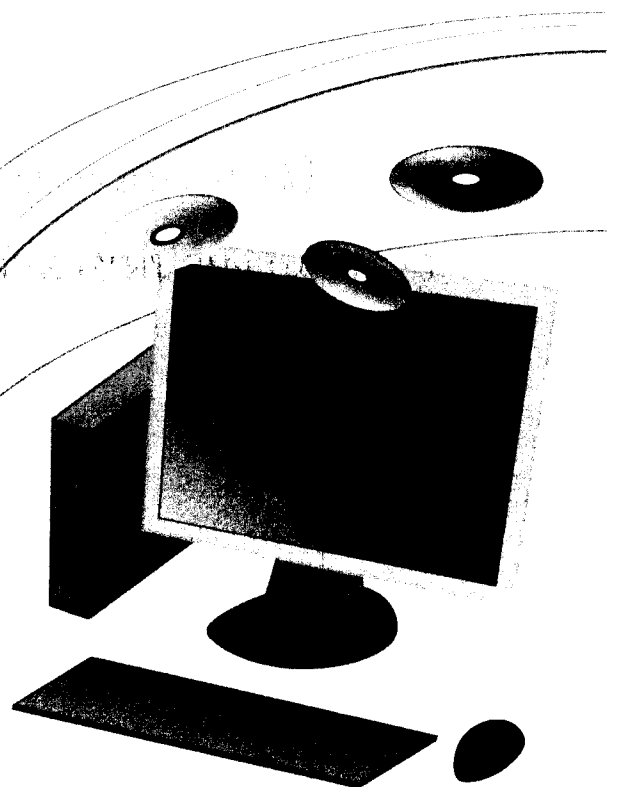
โปรแกรมคอมพิวเตอร์ (Software: ซอฟต์แวร์)

และการใช้งานซอฟต์แวร์ที่มีลิขสิทธิ์สำหรับหน่วยงานภาครัฐ

แนวทางการจัดซื้อจัดจ้าง

โปรแกรมคอมพิวเตอร์ (Software: ซอฟต์แวร์)

และการใช้งานซอฟต์แวร์ที่มีลิขสิทธิ์สำหรับหน่วยงานภาครัฐ

จัดทำโดย กรมทรัพย์สินทางปัญญา กระทรวงพาณิชย์

แนวทางการจัดซื้อจัดจ้างโปรแกรมคอมพิวเตอร์ (Software: ซอฟต์แวร์) และการใช้งานซอฟต์แวร์ที่มีลิขสิทธิ์สำหรับหน่วยงานภาครัฐ

๑. หลักการและเหตุผล

ภายใต้นโยบายการขับเคลื่อนประเทศ Thailand ๔.๐ ประเทศไทยได้กำหนดยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี โดยหนึ่งในประเด็นยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขันกำหนดเรื่องการจัดทำโครงสร้างพื้นฐาน เชื่อมไทย เชื่อมโลก ซึ่งครอบคลุมถึงโครงสร้างพื้นฐานทางกายภาพในด้านโครงข่ายคมนาคม พื้นที่และเมือง รวมถึงเทคโนโลยี ตลอดจนโครงสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจ โดยเชื่อมโยงโครงข่ายคมนาคมไว้รอยต่อ สร้างและพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ เพิ่มพื้นที่และเมืองเศรษฐกิจ พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเทคโนโลยีสมัยใหม่ และรักษาและเสริมสร้างเสถียรภาพทางเศรษฐกิจมหภาค การนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมดิจิทัล ซึ่งส่วนใหญ่จะมีโปรแกรมคอมพิวเตอร์หรือซอฟต์แวร์เป็นส่วนประกอบสำคัญมาใช้ประโยชน์เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและผลักดันการพัฒนาประเทศจึงเป็นปัจจัยสนับสนุนที่สำคัญในการดำเนินการตามยุทธศาสตร์ชาติ ทั้งการดำเนินงานในหน่วยงานภาครัฐและการให้บริการประชาชนทั่วไป อีกทั้งยังส่งเสริมให้การดำเนินการตามแผนยุทธศาสตร์ชาติสัมฤทธิ์ผล ดังนั้น การจัดซื้อจัดจ้างและการใช้งานซอฟต์แวร์ที่มีลิขสิทธิ์ของหน่วยงานภาครัฐ จึงจำเป็นต้องดำเนินการด้วยความรอบคอบและระมัดระวัง เคารพสิทธิของเจ้าของลิขสิทธิ์ซอฟต์แวร์เพื่อป้องกันปัญหาการละเมิดลิขสิทธิ์ โดยสิทธิการใช้ซอฟต์แวร์ คือ สิทธิในการใช้งานอย่างถูกต้องที่เจ้าของลิขสิทธิ์ยินยอมให้ผู้ไม่มีการใช้ซอฟต์แวร์นั้น ๆ ตามรายละเอียดข้อกำหนดและเงื่อนไขที่ระบุในข้อตกลงหรือสัญญาอนุญาตให้ใช้ลิขสิทธิ์ เว้นแต่หน่วยงานของรัฐจะเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ซอฟต์แวร์โดยการว่าจ้างซึ่งกำหนดเงื่อนไขให้ลิขสิทธิ์ในซอฟต์แวร์เป็นของผู้ว่าจ้าง

โปรแกรมคอมพิวเตอร์ หรือซอฟต์แวร์ เป็นงานอันมีลิขสิทธิ์ประเภทงานวรรณกรรม ซึ่งได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายและเจ้าของลิขสิทธิ์มีสิทธิแต่เพียงผู้เดียวในการทำซ้ำ (คัดลอกไม่ว่าด้วยวิธีใด ๆ หรือทำสำเนา) ดัดแปลง (ทำซ้ำโดยเปลี่ยนรูปแบบ ปรับปรุง หรือแก้ไข) เผยแพร่ต่อสาธารณชน (ทำให้ปรากฏต่อสาธารณชน เช่น จำหน่าย) ให้เช่าต้นฉบับหรือสำเนาซอฟต์แวร์ ดังนั้น การกระทำอย่างหนึ่งอย่างใดดังกล่าวข้างต้น โดยไม่ได้รับอนุญาตจึงถือเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์เพื่อเป็นการสร้างความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการจัดซื้อจัดจ้างและการใช้งานซอฟต์แวร์ที่มีลิขสิทธิ์ของหน่วยงานภาครัฐ กรมทรัพย์สินทางปัญญาและคณะกรรมการลิขสิทธิ์ซึ่งตระหนักถึงความสำคัญในเรื่องดังกล่าว จึงแต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำแนวทางการจัดซื้อและการใช้งานคอมพิวเตอร์และซอฟต์แวร์ของหน่วยงานภาครัฐเพื่อป้องกันปัญหาการละเมิดลิขสิทธิ์เพื่อจัดทำแนวทางการจัดซื้อจัดจ้างโปรแกรมคอมพิวเตอร์ (Software: ซอฟต์แวร์) และการใช้งานซอฟต์แวร์ที่มีลิขสิทธิ์สำหรับหน่วยงานภาครัฐให้กับหน่วยงานของรัฐนำไปเป็นแนวทางในการพิจารณาดำเนินการและเป็นการสร้างมาตรการส่งเสริมในเชิงรุกเพื่อคุ้มครองลิขสิทธิ์ของผู้พัฒนาซอฟต์แวร์

สำหรับโครงสร้างเอกสารของแนวทางการจัดซื้อจัดจ้างโปรแกรมคอมพิวเตอร์ (Software: ซอฟต์แวร์) และการใช้งานซอฟต์แวร์ที่มีลิขสิทธิ์สำหรับหน่วยงานภาครัฐ ที่จัดทำขึ้นครั้งนี้ได้รวบรวมเนื้อหาที่จำเป็นเกี่ยวกับกระบวนการในการจัดซื้อจัดจ้างและการใช้งานซอฟต์แวร์ที่มีลิขสิทธิ์ของหน่วยงานภาครัฐ ประกอบด้วย หลักการและเหตุผล คำศัพท์ที่เกี่ยวข้อง ประเภสัญญาการใช้ซอฟต์แวร์ กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดซื้อจัดจ้างซอฟต์แวร์ของภาครัฐ ข้อเสนอแนะเรื่องลิขสิทธิ์ซอฟต์แวร์ในหน่วยงานภาครัฐ ข้อเสนอแนะการจัดซื้อจัดจ้างพัฒนาซอฟต์แวร์หน่วยงานภาครัฐและภาคผนวกคำถามคำตอบ ทั้งนี้ เพื่อให้หน่วยงานภาครัฐและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการจัดซื้อจัดจ้างและการใช้งานซอฟต์แวร์ที่มีลิขสิทธิ์ตระหนักถึงความสำคัญในเรื่องดังกล่าวและเป็นการส่งเสริมการใช้ซอฟต์แวร์ที่ถูกต้องและลดความเสี่ยงจากการละเมิดลิขสิทธิ์ในหน่วยงานภาครัฐอย่างมีประสิทธิภาพและมีผลนำไปสู่การปฏิบัติที่ยั่งยืนต่อไป

อย่างไรก็ดี การจัดซื้อจัดจ้างและการใช้งานซอฟต์แวร์ที่มีลิขสิทธิ์ของหน่วยงานภาครัฐ ยังมีประเด็นปัญหาในเรื่องการละเมิดลิขสิทธิ์ซึ่งอาจเกิดจากความไม่ตั้งใจหรือไม่เข้าใจเกี่ยวกับสิทธิในการใช้ซอฟต์แวร์ หรือความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนเกี่ยวกับการจัดซื้อจัดจ้างและการใช้งานซอฟต์แวร์ที่มีลิขสิทธิ์ภายในหน่วยงานและการให้บริการประชาชนซึ่งส่งผลให้เจ้าของลิขสิทธิ์มีข้อกังวลเรื่องการใช้งานซอฟต์แวร์การส่งเสริมให้หน่วยงานภาครัฐมีความรู้และเข้าใจเกี่ยวกับการจัดซื้อจัดจ้างและการใช้งานซอฟต์แวร์ที่ถูกต้องนั้นจะส่งผลดีต่อผู้ประกอบการซอฟต์แวร์และนักพัฒนาซอฟต์แวร์ในการเสริมสร้างธุรกิจและอุตสาหกรรมให้เข้มแข็งเกิดแรงจูงใจให้มีการสร้างสรรค์ซอฟต์แวร์ใหม่ ๆ ออกมาให้บริการแก่สาธารณชน

แนวทางการจัดซื้อจัดจ้างโปรแกรมคอมพิวเตอร์ (Software: ซอฟต์แวร์) และการใช้งานซอฟต์แวร์ที่มีลิขสิทธิ์สำหรับหน่วยงานภาครัฐ ซึ่งจัดทำโดยคณะกรรมการจัดทำแนวทางการจัดซื้อและการใช้งานคอมพิวเตอร์และซอฟต์แวร์ของหน่วยงานภาครัฐเพื่อป้องกันการละเมิดลิขสิทธิ์ ฉบับนี้อาจใช้เป็นแนวทางในการจัดซื้อจัดจ้างและการใช้งานซอฟต์แวร์ที่มีลิขสิทธิ์ของหน่วยงาน สำหรับคำศัพท์ คำนิยาม ข้อเสนอแนะ และเนื้อหาที่ปรากฏในเอกสารฉบับนี้เป็นการจัดทำขึ้นจากการศึกษาข้อมูลวิชาการที่ปรากฏ และเปิดเผยทั่วไปในขณะจัดทำซึ่งอาจมีการเปลี่ยนแปลงได้ในอนาคต การนำไปใช้งานจำเป็นต้องพิจารณาข้อมูลที่เป็นปัจจุบันประกอบด้วย

๒. คำศัพท์ที่เกี่ยวข้อง

๒.๑ ด้านกฎหมายลิขสิทธิ์

“ลิขสิทธิ์” หมายความว่า สิทธิแต่เพียงผู้เดียวของเจ้าของลิขสิทธิ์ที่จะกระทำการใด ๆ เกี่ยวกับงานสร้างสรรค์ที่ได้ทำขึ้น กรณีลิขสิทธิ์ซอฟต์แวร์ เจ้าของลิขสิทธิ์มีสิทธิแต่เพียงผู้เดียวในการทำซ้ำ ดัดแปลง เผยแพร่ต่อสาธารณชน ให้เช่าต้นฉบับหรือสำเนางานโปรแกรมคอมพิวเตอร์ รวมถึงการอนุญาตให้ผู้อื่นใช้สิทธิ ดังกล่าวด้วย

“การละเมิดลิขสิทธิ์” หมายความว่า การทำซ้ำ ดัดแปลง เผยแพร่ต่อสาธารณชน ให้เช่าต้นฉบับหรือสำเนาโปรแกรมคอมพิวเตอร์ การจำหน่ายสำเนาโปรแกรมคอมพิวเตอร์ที่ละเมิดลิขสิทธิ์ของผู้อื่นโดยไม่ได้รับอนุญาตจากเจ้าของลิขสิทธิ์ (เว้นแต่เป็นการกระทำภายใต้ข้อยกเว้นการละเมิดตามกฎหมายลิขสิทธิ์)

“โปรแกรมคอมพิวเตอร์” หรือ **“ซอฟต์แวร์”** หมายความว่า คำสั่ง ชุดคำสั่ง หรือสิ่งอื่นใด ที่นำไปใช้กับเครื่องคอมพิวเตอร์หรืออุปกรณ์อื่นใด เช่น แท็บเล็ต สมาร์ทโฟน หรืออุปกรณ์ไอโอที (Internet of Things) เพื่อให้เครื่องคอมพิวเตอร์หรืออุปกรณ์ดังกล่าวทำงานหรือเพื่อให้ได้รับผลอย่างหนึ่งอย่างใด ทั้งนี้ ไม่ว่าจะเป็นภาษาโปรแกรมคอมพิวเตอร์ในลักษณะใด

“ทำซ้ำ” หมายความว่า คัดลอกหรือทำสำเนา ไม่ว่าจะจากสื่อบันทึกใด ๆ ไม่ว่าจะด้วยวิธีใด ๆ ในส่วนอันเป็นสาระสำคัญ โดยไม่มีลักษณะเป็นการจัดทำขึ้นใหม่ ทั้งนี้ ไม่ว่าทั้งหมดหรือบางส่วน เช่น การคัดลอกหรือการทำสำเนาซอฟต์แวร์ขึ้นอีกชุดหนึ่ง รวมถึงการดาวน์โหลดซอฟต์แวร์ผ่านเครือข่ายคอมพิวเตอร์หรือเครือข่ายอินเทอร์เน็ต

“ดัดแปลง” หมายความว่า ทำซ้ำโดยเปลี่ยนรูปแบบ ปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมในส่วนอันเป็นสาระสำคัญ โดยไม่มีลักษณะเป็นการจัดทำขึ้นใหม่ เช่น การแก้ไขเพิ่มเติมคำสั่งหรือชุดคำสั่งซอฟต์แวร์

“เผยแพร่ต่อสาธารณชน” หมายความว่า ทำให้ปรากฏต่อสาธารณชน โดยการจำหน่ายหรือโดยวิธีการอื่นใดซึ่งงานที่ได้จัดทำขึ้น เช่น การอัปโหลดซอฟต์แวร์และเผยแพร่บนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต

“การใช้งานซอฟต์แวร์ที่ละเมิดลิขสิทธิ์” หมายความว่า การใช้งานซอฟต์แวร์ที่เป็นการทำซ้ำ ดัดแปลง ให้เช่าต้นฉบับหรือสำเนาโปรแกรมคอมพิวเตอร์ โดยละเมิดสัญญาหรือกฎหมายลิขสิทธิ์ เช่น การใช้งานเกินจำนวนหรือการใช้งานบนเครื่องคอมพิวเตอร์ที่เจ้าของลิขสิทธิ์ไม่ได้อนุญาตไว้ เป็นต้น

๒.๒ ด้านซอฟต์แวร์ (Software)

“Source Code” หรือ “ซอร์ซโค้ด” หมายความว่า ข้อความที่สร้างมาจากภาษาโปรแกรม (Programming Language) และสามารถอ่านและเข้าใจได้โดยนักพัฒนาโปรแกรม (Programmer) ที่นำไปแปลงให้เป็นภาษาเครื่องคอมพิวเตอร์เพื่อให้เครื่องคอมพิวเตอร์ทำงานหรือเพื่อให้ได้รับผลอย่างหนึ่งอย่างใด ซึ่งรวมถึงชุดคำสั่ง (Script) ที่สามารถนำไปใช้กับเครื่องคอมพิวเตอร์เพื่อประมวลผลได้โดยไม่ต้องแปลงเป็นภาษาเครื่องคอมพิวเตอร์

“Application Software” หรือ “ซอฟต์แวร์ประยุกต์” หมายความว่า ซอฟต์แวร์ที่พัฒนาขึ้นเพื่อทำหน้าที่เฉพาะอย่าง เช่น โปรแกรมที่ใช้ในการคำนวณ โปรแกรมที่จัดการฐานข้อมูล โปรแกรมสำหรับจัดทำเอกสาร เป็นต้น

“Utility Software” หรือ “ซอฟต์แวร์อรรถประโยชน์” หมายความว่า ซอฟต์แวร์ที่ถูกสร้างขึ้นมาเพื่อสนับสนุนการทำงานบนระบบปฏิบัติการบำรุงรักษาและเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานของคอมพิวเตอร์ เช่น ซอฟต์แวร์ที่ใช้เรียกข้อมูลและอ่านโครงสร้างการจัดเก็บไฟล์ข้อมูลในฮาร์ดดิสก์ เป็นต้น

“Software Package” หรือ “แพ็คเกจซอฟต์แวร์” หมายความว่า ชุดซอฟต์แวร์ประยุกต์หรือชุดโปรแกรมที่เจ้าของลิขสิทธิ์จัดรวบรวมไว้เป็นชุดเพื่อให้บริการ โดยส่วนใหญ่จะเป็นซอฟต์แวร์ประยุกต์ที่ใช้งานในสำนักงานทั่วไป ผู้ใช้งานไม่จำเป็นต้องมีความรู้ด้านเทคนิคเชิงลึกเกี่ยวกับระบบคอมพิวเตอร์ เพียงแค่ทราบวิธีการใช้งาน ก็จะสามารถทำงานกับโปรแกรมได้

“Open-source Software” หรือ “ซอฟต์แวร์โอเพนซอร์ซ” หมายความว่า ซอฟต์แวร์ที่เผยแพร่ซอร์ซโค้ด (Source Code) ให้ผู้ใช้สามารถเข้าถึง แก้ไขดัดแปลง และเผยแพร่ซอร์ซโค้ดหรือชุดคำสั่งได้ภายใต้เงื่อนไขข้อตกลงทางกฎหมาย เช่น สัญญาอนุญาตสาธารณะทั่วไปของกนู (GNU General Public License: GPL) หรือสัญญาอนุญาตแจกจ่ายซอฟต์แวร์ของเบิร์กลีย์ (Berkeley Software Distribution License: BSD)

“Freeware” หรือ “ฟรีแวร์” หมายความว่า ซอฟต์แวร์ที่สามารถนำไปใช้งานได้โดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย (ค่าลิขสิทธิ์) แต่อาจมีข้อจำกัดกำหนดขึ้นไว้เป็นการเฉพาะ เช่น ใช้ได้เฉพาะส่วนบุคคล ห้ามใช้ในเชิงพาณิชย์ หากต้องการใช้ในเชิงพาณิชย์จะมีเวอร์ชันที่เจ้าของลิขสิทธิ์เตรียมไว้จำหน่ายโดยเจ้าของลิขสิทธิ์ไม่จำเป็นต้องเผยแพร่ซอร์ซโค้ดเหมือนกับซอฟต์แวร์ประเภทซอฟต์แวร์โอเพนซอร์ซ

“Shareware” หรือ “แชร์แวร์” หมายความว่า ซอฟต์แวร์ประเภทให้ทดลองใช้ ซึ่งเจ้าของลิขสิทธิ์จะจำกัดความสามารถบางอย่างไว้ เพื่อให้ผู้ใช้งานได้ทดลองใช้ หากต้องการใช้ซอฟต์แวร์ได้เต็มทุกความสามารถ ต้องจ่ายค่าลิขสิทธิ์ซอฟต์แวร์ให้เจ้าของลิขสิทธิ์

“Operating System” หรือ “ระบบปฏิบัติการ” หมายความว่า ระบบซอฟต์แวร์ที่ทำหน้าที่จัดการอุปกรณ์คอมพิวเตอร์ สนับสนุนการทำงานและให้บริการกับซอฟต์แวร์ประยุกต์ (Application Software) เช่น ระบบปฏิบัติการ Microsoft Windows MacOS Unix DOS Linux iOS และ Android

“End User License Agreement – EULA” หมายความว่า ข้อตกลงทางกฎหมายระหว่างเจ้าของลิขสิทธิ์ซอฟต์แวร์กับผู้ใช้งานตามเงื่อนไขการใช้งานที่เจ้าของลิขสิทธิ์กำหนด

“Software License Agreement” หรือ “สัญญาอนุญาตให้ใช้ซอฟต์แวร์” หมายความว่า เอกสารทางกฎหมายที่ควบคุมการใช้หรือการเผยแพร่ซอฟต์แวร์ ซึ่งโดยปกติซอฟต์แวร์ทั้งหมดมีลิขสิทธิ์คุ้มครอง เว้นแต่จะระบุไว้ว่าเป็นสาธารณสมบัติ การใช้เอกสารสัญญาจึงเป็นอีกวิธีการหนึ่งเพื่อการคุ้มครองซอฟต์แวร์

“Subscription-based Software” หมายความว่า ซอฟต์แวร์ที่อนุญาตให้ใช้โดยมีกำหนดระยะเวลา

“Commercial Software” หรือ “ซอฟต์แวร์ที่ใช้ในเชิงพาณิชย์” หมายความว่า ซอฟต์แวร์หรือโปรแกรมใด ๆ ที่ได้รับการออกแบบและพัฒนาขึ้นเพื่อการอนุญาตให้ใช้สิทธิหรือการจำหน่ายให้แก่ผู้ใช้หรือเพื่อวัตถุประสงค์ทางการค้า

“Public Domain” หมายความว่า ผลงานสร้างสรรค์ที่ไม่ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายลิขสิทธิ์เนื่องจากหมดอายุความคุ้มครองหรือเจ้าของลิขสิทธิ์ยินยอมให้เป็นงานสาธารณะหรือสละลิขสิทธิ์โดยชัดแจ้ง สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้โดยไม่มีข้อจำกัดใด ๆ ซึ่งรวมถึงใช้งานในเชิงพาณิชย์ เช่น ทำซ้ำ ดัดแปลง เผยแพร่ต่อสาธารณชน เป็นต้น

๒.๓ ด้านการจัดซื้อจัดจ้างและการใช้ซอฟต์แวร์ที่มีลิขสิทธิ์

“การจัดหาซอฟต์แวร์” หมายความว่า การได้ซอฟต์แวร์มาด้วยวิธีอื่นโดยไม่ผ่านกระบวนการทางพัสดุ เพื่อให้ได้มาสำหรับใช้ในการกิจของหน่วยงานภาครัฐ

“การจัดซื้อจัดจ้างซอฟต์แวร์” หมายความว่า กระบวนการที่หน่วยงานภาครัฐดำเนินการตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ เพื่อให้ได้มาซึ่งซอฟต์แวร์

“การใช้ซอฟต์แวร์” หมายความว่า การใช้งานซอฟต์แวร์ตามลิขสิทธิ์ของหน่วยงานภาครัฐ

๓. ประเภทสัญญาการใช้ซอฟต์แวร์

ซอฟต์แวร์ เป็นงานอันมีลิขสิทธิ์ประเภทงานวรรณกรรม ซึ่งได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายลิขสิทธิ์ ซอฟต์แวร์ที่เจ้าของลิขสิทธิ์หวงกัณสิทธิของตนหรือเจ้าของลิขสิทธิ์ยินยอมให้เป็นงานสาธารณะหรือสละลิขสิทธิ์โดยชัดแจ้งจะมาพร้อมกับคำว่า “ลิขสิทธิ์ซอฟต์แวร์” ซึ่งรวมถึง Shareware หรือ Freeware แต่คำว่า “ลิขสิทธิ์ซอฟต์แวร์” มิได้หมายความว่าต้องมีค่าใช้จ่ายในการขออนุญาตใช้งานลิขสิทธิ์เสมอไป แต่การใช้ซอฟต์แวร์ที่ผู้อื่นพัฒนาขึ้นต้องได้รับการอนุญาตจากเจ้าของลิขสิทธิ์เสมอ โดยอาจแบ่งประเภทของการหวงกัณสิทธิของเจ้าของลิขสิทธิ์ซอฟต์แวร์ ดังนี้

๓.๑ สัญญาแบบมีค่าใช้จ่าย

ซอฟต์แวร์ที่เจ้าของลิขสิทธิ์หวงกัณสิทธิของตน คือ ซอฟต์แวร์ที่มีค่าใช้จ่ายจากการใช้งาน ไม่ว่าจะเป็นค่าใช้จ่ายก่อนหรือหลังการใช้งาน เช่น Commercialware เป็นซอฟต์แวร์ที่เจ้าของลิขสิทธิ์หารายได้จากการให้บริการ เช่น Microsoft Windows หรือ Adobe Photoshop หรือซอฟต์แวร์ประเภท Shareware ซึ่งเป็นซอฟต์แวร์ที่เจ้าของลิขสิทธิ์จะกำหนดเงื่อนไขบางประการหรือจำกัดความสามารถบางอย่างไว้เพื่อให้ผู้ใช้งานได้ทดลองใช้โดยไม่มีค่าใช้จ่าย หากต้องการใช้ซอฟต์แวร์เกินกว่าเงื่อนไขหรือความสามารถที่จำกัดไว้ต้องจ่ายค่าลิขสิทธิ์ให้เจ้าของลิขสิทธิ์ เช่น โปรแกรมเรียกดูไฟล์ในรูปแบบ PDF ของ Adobe โปรแกรมวิเคราะห์ข้อมูล Power BI ของ Microsoft เป็นต้น

๓.๒ สัญญาแบบไม่มีค่าใช้จ่าย

๓.๒.๑ แบบมีเงื่อนไข

๓.๒.๑.๑ ซอฟต์แวร์ใช้งานฟรี (Freeware) คือ ซอฟต์แวร์ที่สามารถนำไปใช้งานได้ฟรี แต่อาจมีข้อจำกัดกำหนดขึ้นไว้เป็นเฉพาะ เช่น ไม่จำกัดฟังก์ชันการใช้งานแต่จำกัดเวลาการใช้งานไว้หรือจำกัดเงื่อนไขการใช้งานโดยกำหนดให้ใช้ได้เฉพาะส่วนบุคคลห้ามใช้ในเชิงพาณิชย์ หากต้องการใช้ในเชิงพาณิชย์อาจมีเวอร์ชันที่เจ้าของลิขสิทธิ์เตรียมไว้จำหน่าย โดยเจ้าของลิขสิทธิ์ไม่จำเป็นต้องเผยแพร่ซอร์ซโค้ดเหมือนกับซอฟต์แวร์ประเภทซอฟต์แวร์โอเพนซอร์ซ เช่น ชุดโปรแกรมทั่วไปเพื่อใช้งานในสำนักงาน Open Office โปรแกรมเว็บเบราว์เซอร์ Mozilla Firefox

๓.๒.๑.๒ ซอฟต์แวร์โอเพนซอร์ซ (Open-source Software) คือ ซอฟต์แวร์ที่เผยแพร่ซอร์ซโค้ด ให้ผู้ใช้สามารถเข้าถึง แก้ไข ดัดแปลง และสามารถเผยแพร่ซอร์ซโค้ดหรือชุดคำสั่งได้ภายใต้เงื่อนไขข้อตกลงทางกฎหมาย เช่น สัญญาอนุญาตสาธารณะทั่วไปของกนู (GNU General Public License: GPL) หรือสัญญาอนุญาตแจกจ่ายซอฟต์แวร์ของเบิร์กลีย์ (Berkeley Software Distribution License: BSD) เช่น ซอฟต์แวร์ระบบปฏิบัติการ GNU/Linux ซอฟต์แวร์เครื่องแม่ข่ายเว็บ Apache HTTP Server หรือซอฟต์แวร์จัดการฐานข้อมูล MySQL เป็นต้น

๓.๒.๒ แบบไม่มีเงื่อนไข

ซอฟต์แวร์ที่ไม่มีลิขสิทธิ์ “Public Domain” หมายความว่า ผลงานสร้างสรรค์ที่ไม่ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายลิขสิทธิ์เนื่องจากหมดอายุความคุ้มครองหรือเจ้าของลิขสิทธิ์ยินยอมให้เป็นงานสาธารณะหรือสละสิทธิโดยชัดแจ้ง สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้โดยไม่มีข้อจำกัดใด ๆ ซึ่งรวมถึงการใช้งานในเชิงพาณิชย์ เช่น ทำซ้ำ ดัดแปลง เผยแพร่ต่อสาธารณชน เป็นต้น

ทั้งนี้ อาจพิจารณาความหมายของลิขสิทธิ์ซอฟต์แวร์ประเภทต่าง ๆ ได้ตามตารางและแผนภาพดังที่ปรากฏเพิ่มเติมได้

ความหมายลิขสิทธิ์ซอฟต์แวร์ในแต่ละประเภท

ประเภทของซอฟต์แวร์	๑. ซอฟต์แวร์ไม่มีลิขสิทธิ์ (Public Domain)	๒. สัญญาอนุญาตแบบยินยอมให้ใช้งาน (Permissive License)	๓. สัญญาอนุญาตแบบจำกัดเงื่อนไข (Protective License)	๔. สัญญาอนุญาตที่ห้ามนำไปใช้ประโยชน์ในเชิงพาณิชย์ (Noncommercial License)	๕. สัญญาอนุญาตแบบสงวนลิขสิทธิ์ (Proprietary License)	๖. ซอฟต์แวร์ที่เป็นความลับทางการค้า (Trade Secret)
Description	ให้ใช้สิทธิได้ทุกสิทธิ (Grants all rights)	ให้สิทธินำไปใช้ รวมถึงสามารถปรับเปลี่ยนสัญญาอนุญาตสำหรับซอฟต์แวร์ที่ดัดแปลงมา Grants use rights, including right to relicense (allows proprietization, license compatibility)	ให้สิทธินำไปใช้ แต่ห้ามสงวนสิทธิ (Grants use rights, forbids proprietization)	ให้สิทธินำไปใช้เฉพาะที่ไม่ใช่เพื่อประโยชน์ในเชิงพาณิชย์ และอาจมีการตั้งเงื่อนไขอื่น ๆ ได้ (Grants rights for noncommercial use only. May be combined with copyleft.)	ไม่มีการให้สิทธิอยู่ภายใต้หลักลิขสิทธิ์ทั่วไป (Traditional use of copyright ; no rights need be granted)	ไม่มีการเปิดเผยต่อสาธารณะ (No information made public)
Software	๑. Public domain (PD) ๒. Creative Commons Zero (CC0)	๑. MIT License (MIT) ๒. Apache License (Apache) ๓. Mozilla Public License (MPL)	๑. GNU General Public License (GPL) ๒. GNU Affero General Public License (AGPL)	๑. Java Research License (JRL) ๒. Aladdin Free Public License (AFPL)	proprietary software, no public license	private, internal software

ที่มา https://en.wikipedia.org/wiki/Software_license

ข้อมูลเพิ่มเติม

๑. ซอฟต์แวร์ไม่มีลิขสิทธิ์ หมายความว่า ซอฟต์แวร์ที่ไม่มีการสงวนลิขสิทธิ์ในซอฟต์แวร์ต้นฉบับอีกต่อไป (เนื่องจากหมดอายุความคุ้มครองหรือเจ้าของลิขสิทธิ์ยินยอมให้เป็นงานสาธารณหรือสละสิทธิโดยชัดแจ้ง) สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้โดยไม่มีข้อจำกัดใด ๆ ซึ่งรวมถึงใช้งานในเชิงพาณิชย์ ทำสำเนา ตัดแปลง แจกจ่าย เป็นต้น

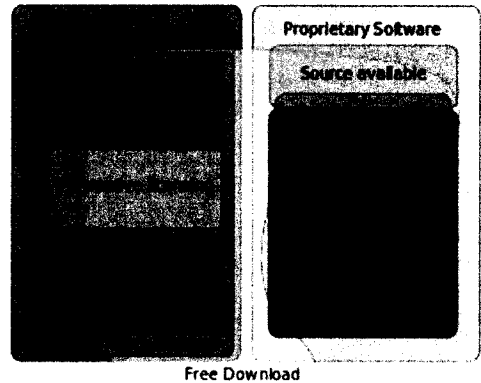
๒. สัญญาอนุญาตแบบยินยอมให้ใช้งาน หมายความว่า เจ้าของลิขสิทธิ์ในซอฟต์แวร์ต้นฉบับอนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์โดยไม่มีค่าใช้จ่ายและมีข้อจำกัดเพียงเล็กน้อย (เช่น ให้เครดิตเจ้าของลิขสิทธิ์) รวมถึงสามารถนำซอฟต์แวร์ต้นฉบับไปพัฒนาหรือนำไปประกอบการใช้งานร่วมกับซอฟต์แวร์อื่นเป็นซอฟต์แวร์ใหม่ และซอฟต์แวร์ใหม่อาจกำหนดเงื่อนไขสัญญาอนุญาตอย่างไรก็ได้

๓. สัญญาอนุญาตแบบจำกัดเงื่อนไข หมายความว่า เจ้าของลิขสิทธิ์ในซอฟต์แวร์ต้นฉบับอนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์โดยไม่มีค่าใช้จ่าย แต่มีข้อจำกัดว่า ซอฟต์แวร์ที่ดัดแปลงมาจากซอฟต์แวร์ต้นฉบับจะต้องกำหนดเงื่อนไขสัญญาอนุญาตรูปแบบเดียวกัน กล่าวคือ การนำไปเผยแพร่ก็ต้องไม่คิดค่าใช้จ่ายจากผู้อื่นเช่นกัน เพื่อให้เกิดการแบ่งปันซอฟต์แวร์ที่พัฒนาต่อยอดแก่สังคมต่อไป

๔. สัญญาอนุญาตที่ห้ามนำไปใช้ประโยชน์ในเชิงพาณิชย์ หมายความว่า เจ้าของลิขสิทธิ์ในซอฟต์แวร์ต้นฉบับอนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์โดยไม่มีค่าใช้จ่าย แต่มีเงื่อนไขสำคัญ คือ ห้ามนำไปใช้ประโยชน์ในเชิงพาณิชย์ เช่น ห้ามนำไปขาย

๕. สัญญาอนุญาตแบบสงวนลิขสิทธิ์ หมายความว่า เจ้าของลิขสิทธิ์ในซอฟต์แวร์ต้นฉบับไม่มีการอนุญาตให้นำไปใช้เป็นการทั่วไป หากต้องการใช้งานต้องขออนุญาตจากเจ้าของลิขสิทธิ์ โดยอยู่ภายใต้เงื่อนไขสัญญาอนุญาต รวมถึงการจ่ายค่าตอบแทน

๖. ซอฟต์แวร์ที่เป็นกรรมสิทธิ์ทางการค้า หมายความว่า ซอฟต์แวร์สำหรับใช้เฉพาะบุคคลหรือภายในองค์กร ไม่มีการนำออกเผยแพร่หรือขายในท้องตลาด

๔. กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดซื้อจัดจ้างซอฟต์แวร์ของภาครัฐ

การจัดซื้อจัดจ้างซอฟต์แวร์ ควรคำนึงถึงกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดซื้อจัดจ้างของหน่วยงานภาครัฐ เช่น พระราชบัญญัติการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ. ๒๕๖๐ หมวด ๖ การจัดซื้อจัดจ้าง (มาตรา ๕๔ ถึง มาตรา ๖๔) ระเบียบกระทรวงการคลังว่าด้วยการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ. ๒๕๖๐ หมวด ๒ การซื้อหรือจ้าง ส่วนที่ ๒ กระบวนการซื้อหรือจ้าง (ข้อ ๒๑ ถึงข้อ ๔๑)

การดำเนินการในขั้นตอนการจัดซื้อจัดจ้างให้เป็นไปตามกฎ ระเบียบ และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ตามความจำเป็น เหมาะสม ประหยัด และเพื่อประโยชน์ของราชการมากที่สุด รวมถึงอาจพิจารณาเปิดกว้างสำหรับการจัดซื้อจัดจ้างซอฟต์แวร์ประยุกต์ทั่วไปโดยไม่ระบุเจาะจงเทคนิค หรือเทคโนโลยีใดเทคโนโลยีหนึ่ง เพื่อให้มีการแข่งขันกันได้อย่างเป็นธรรม

นอกจากนี้ กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมได้กำหนดเกณฑ์ราคากลางและคุณลักษณะพื้นฐานครุภัณฑ์คอมพิวเตอร์ประเภทซอฟต์แวร์ไว้ให้ส่วนราชการพิจารณาประกอบการจัดซื้ออีกด้วย รายละเอียดโปรดดู www.mdes.go.th

๕. ข้อเสนอแนะเรื่องลิขสิทธิ์ซอฟต์แวร์ในหน่วยงานภาครัฐ

มาตรา ๕ ของพระราชกฤษฎีกากำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการในการทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ ภาครัฐภายใต้พระราชบัญญัติธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. ๒๕๔๔ ได้กำหนดให้หน่วยงานของรัฐต้องจัดทำ นโยบายและแนวปฏิบัติในการรักษาความมั่นคงปลอดภัยด้านสารสนเทศ เพื่อให้การดำเนินการใด ๆ ด้วยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์กับหน่วยงานของรัฐหรือโดยหน่วยงานของรัฐมีความมั่นคงปลอดภัยและเชื่อถือได้ มาตรการควบคุมให้เกิดการใช้งานซอฟต์แวร์อย่างเหมาะสมและถูกต้องตามลิขสิทธิ์ ถือเป็นหนึ่งในมาตรการควบคุมที่กำหนดขึ้นไว้ในมาตรฐานสากลเกี่ยวกับการรักษาความมั่นคงปลอดภัยด้านสารสนเทศ เช่น ISO/IEC 27001 – Information Security Management ซึ่งจะช่วยลดความเสี่ยงที่อาจทำให้เกิดความขัดข้องกับบริการเทคโนโลยีสารสนเทศของหน่วยงานของรัฐ ดังนั้น เอกสารข้อเสนอแนะนี้จึงได้เสนอกรอบนโยบาย และแนวปฏิบัติที่ดี (Best Practice) เรื่องลิขสิทธิ์ซอฟต์แวร์ เพื่อให้หน่วยงานของรัฐใช้อ้างอิงและประยุกต์ใช้ในหน่วยงานต่อไป

๕.๑ แนวนโยบายเรื่องลิขสิทธิ์ซอฟต์แวร์ของหน่วยงานภาครัฐ

๕.๑.๑ หน่วยงานของรัฐให้ความสำคัญต่อเรื่องการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาเกี่ยวกับการใช้งานซอฟต์แวร์ภายในหน่วยงานของรัฐตามกฎหมาย

๕.๑.๒ การจัดซื้อจัดจ้างซอฟต์แวร์เพื่อใช้งานภายในหน่วยงานของรัฐต้องพิจารณาและควบคุมการใช้งานตามเงื่อนไขที่เจ้าของลิขสิทธิ์อนุญาต

๕.๑.๓ ผู้ใช้งานต้องไม่ทำซ้ำหรือเผยแพร่ซอฟต์แวร์ที่เข้าข่ายละเมิดลิขสิทธิ์ด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์หรือระบบเครือข่ายของหน่วยงานของรัฐ

๕.๑.๔ ผู้ใช้งานจะต้องไม่ติดตั้งซอฟต์แวร์ที่เข้าข่ายละเมิดลิขสิทธิ์ในเครื่องคอมพิวเตอร์ของหน่วยงานของรัฐ หากมีการตรวจสอบพบความผิดฐานละเมิดลิขสิทธิ์ในเครื่องคอมพิวเตอร์ของหน่วยงานของรัฐ ให้ถือว่าเป็นความผิดส่วนบุคคลของผู้ใช้งานที่ครอบครองเครื่องคอมพิวเตอร์นั้น

๕.๑.๕ ผู้บริหารระดับสูงสุดของหน่วยงานเป็นผู้รับผิดชอบต่อความเสี่ยง ความเสียหายหรืออันตรายที่เกิดขึ้นจากการใช้งานซอฟต์แวร์ที่ละเมิดลิขสิทธิ์ภายในหน่วยงานและให้ผู้บริหารเทคโนโลยีสารสนเทศสูงสุดของหน่วยงานเป็นผู้ควบคุม ดูแล และบริหารจัดการความเสี่ยงอันเนื่องมาจากการละเมิดฝ่าฝืน หรือละเมิดนโยบายลิขสิทธิ์ซอฟต์แวร์ของหน่วยงาน

๕.๒ แนวปฏิบัติเรื่องลิขสิทธิ์ซอฟต์แวร์ของหน่วยงานภาครัฐ

๕.๒.๑ ในกรณีการจัดซื้อจัดจ้างโปรแกรมคอมพิวเตอร์ให้หน่วยงานจัดเก็บเอกสารหรือสัญญาที่ได้รับจากเจ้าของลิขสิทธิ์ไว้เป็นหลักฐานในการแสดงการได้รับสิทธิในการใช้งานที่ถูกต้อง

๕.๒.๒ จัดทำและทบทวนรายการซอฟต์แวร์ที่ได้ติดตั้งในเครื่องคอมพิวเตอร์ของผู้ใช้งานหรือเครื่องคอมพิวเตอร์ในพื้นที่ของหน่วยงานของรัฐไว้เป็นเอกสาร โดยเสนอรายงานสรุปต่อผู้บริหารเทคโนโลยีสารสนเทศสูงสุดของหน่วยงานเพื่อให้ความเห็นชอบและแน่ใจว่าซอฟต์แวร์เหล่านี้ถูกต้องตามกฎหมายลิขสิทธิ์และได้รับการติดตั้งเพื่อใช้งานได้ตามวัตถุประสงค์ของหน่วยงานของรัฐโดยมีข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับซอฟต์แวร์อย่างน้อยประกอบด้วย

- (๑) ชื่อซอฟต์แวร์
- (๒) รายละเอียดการจัดซื้อจัดจ้าง/จัดหา
- (๓) วันที่จัดซื้อจัดจ้าง/จัดหา
- (๔) เลขที่หรือหมายเลขลิขสิทธิ์
- (๕) ค่าใช้จ่ายในการจัดซื้อจัดจ้าง
- (๖) ประเภทของลิขสิทธิ์ซอฟต์แวร์
- (๗) จำนวนลิขสิทธิ์
- (๘) ระยะเวลาการอนุญาตให้ใช้ลิขสิทธิ์ซอฟต์แวร์/วันที่สิ้นสุดสัญญา

๕.๒.๓ มาตรการที่ลดความเสี่ยงต่อการละเมิดลิขสิทธิ์ซอฟต์แวร์ภายในหน่วยงาน

(๑) แสดงข้อความแจ้งเตือนต่อผู้ใช้งานว่า การละเมิดลิขสิทธิ์ซอฟต์แวร์ถือเป็น การละเมิดนโยบายการใช้งานเทคโนโลยีสารสนเทศของหน่วยงาน และผู้ใช้งานต้องรับผิดชอบจากการละเมิดนั้น

(๒) ระมัดระวังและแจ้งเตือนผู้ใช้งานซอฟต์แวร์ของหน่วยงานที่ใช้งานผิดข้อตกลงทางกฎหมายตามประเภทของลิขสิทธิ์ ได้แก่ การนำซอฟต์แวร์ที่มีลิขสิทธิ์ประเภท Home Use หรือ Personal Use นำมาใช้งานภายในเครือข่ายคอมพิวเตอร์ของหน่วยงาน เจ้าของลิขสิทธิ์ซอฟต์แวร์อาจถือว่าเป็น การละเมิดลิขสิทธิ์ข้อตกลงการใช้งาน ทั้งนี้ ซอฟต์แวร์ลิขสิทธิ์บางรายการจะมีความสามารถส่งข้อมูลการใช้งานกลับไปยังเจ้าของลิขสิทธิ์เมื่อมีการใช้งานซอฟต์แวร์นั้น (ถึงแม้ว่าขณะใช้งานจะไม่เชื่อมต่ออินเทอร์เน็ต แต่ตัวซอฟต์แวร์อาจเก็บข้อมูลการใช้งานไว้และส่งข้อมูลไปยังเจ้าของลิขสิทธิ์ทันทีที่เครื่องเชื่อมต่อเครือข่ายอินเทอร์เน็ตได้) ดังนั้น หากมีการละเมิดลิขสิทธิ์เกิดขึ้น เจ้าของลิขสิทธิ์จะมีข้อมูลการใช้งานที่อาจละเมิดลิขสิทธิ์ และข้อมูลเครือข่ายคอมพิวเตอร์ที่เคยเชื่อมต่อโดยละเอียด

(๓) ให้ผู้บริหารเทคโนโลยีสารสนเทศสูงสุดของหน่วยงานมีหน้าที่วางแผนและดำเนินการขอรับจัดสรรงบประมาณให้เพียงพอต่อการจัดซื้อจัดจ้างโปรแกรมคอมพิวเตอร์ที่ได้รับการเห็นชอบให้มีการใช้งานภายในหน่วยงานของรัฐ

(๔) จัดให้มีมาตรการทางเทคโนโลยีเพื่อป้องกันการติดตั้งซอฟต์แวร์ที่ไม่ได้รับอนุญาตในเครื่องคอมพิวเตอร์ผู้ใช้งาน หากไม่มี ต้องกำหนดให้มีขั้นตอนปฏิบัติในการขออนุมัติก่อนติดตั้งซอฟต์แวร์ในเครื่องคอมพิวเตอร์ของผู้ใช้งานทุกครั้ง

๕.๒.๔ หน่วยงานของรัฐต้องจัดให้มีมาตรการในการตรวจสอบซอฟต์แวร์ที่ติดตั้งในเครื่องคอมพิวเตอร์ของผู้ใช้งาน เพื่อสอบทานและปรับปรุงรายการซอฟต์แวร์ที่ใช้ภายในหน่วยงานของรัฐ

๕.๒.๕ ในกรณีที่พบการละเมิดลิขสิทธิ์ซอฟต์แวร์ในหน่วยงานของรัฐ ให้ผู้บริหารเทคโนโลยีสารสนเทศสูงสุดของหน่วยงานดำเนินการสอบสวนหาข้อเท็จจริง และหากพบว่ามีการใช้ซอฟต์แวร์ละเมิดลิขสิทธิ์จริง ผู้ใช้งานจะต้องรับผิดชอบต่อการละเมิดนั้น และหน่วยงานอาจดำเนินการทางวินัยต่อผู้ใช้งานที่ละเมิดนั้น

๕.๒.๖ หน่วยงานของรัฐอาจพิจารณากำหนดมาตรการในการตรวจสอบการใช้งานซอฟต์แวร์ภายในหน่วยงาน โดยการจัดตั้งคณะกรรมการเพื่อดำเนินการตรวจสอบการใช้งานซอฟต์แวร์ รวมทั้งกำหนดมาตรการการติดตั้งและการใช้งานซอฟต์แวร์ภายในหน่วยงานเพื่อป้องกันปัญหาการละเมิดลิขสิทธิ์

๖. ข้อเสนอแนะการจัดซื้อจัดจ้างพัฒนาซอฟต์แวร์หน่วยงานภาครัฐ

เนื่องจากสิทธิตามกฎหมายลิขสิทธิ์เกี่ยวกับซอฟต์แวร์ระหว่างเจ้าของลิขสิทธิ์กับผู้ได้รับอนุญาตจากเจ้าของลิขสิทธิ์นั้นมีความแตกต่างกัน ดังนั้น หน่วยงานจึงต้องให้ความสำคัญเกี่ยวกับสิทธิในการใช้ซอฟต์แวร์ภายใต้เงื่อนไขตามกฎหมายลิขสิทธิ์อย่างระมัดระวัง หากเจ้าของลิขสิทธิ์ซอฟต์แวร์คือ ผู้พัฒนาและหน่วยงานเป็นเพียงผู้ได้รับอนุญาตในการใช้งาน หน่วยงานจะทำซ้ำ (ทำสำเนา) ดัดแปลง (แก้ไขเพิ่มเติม) หรือเผยแพร่ต่อสาธารณชน (จำหน่าย แจกจ่าย) ซอฟต์แวร์นั้นไม่ได้ เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากเจ้าของลิขสิทธิ์ (ควรทำเป็นหนังสือ)

หากหน่วยงานอยู่ในฐานะผู้ได้รับอนุญาต หน่วยงานจำเป็นต้องศึกษาเงื่อนไขการใช้งานที่เจ้าของลิขสิทธิ์กำหนด และต้องใช้งานภายใต้เงื่อนไขนั้นอย่างเคร่งครัด เพราะการใช้งานที่เกินกว่าขอบเขตหรือเงื่อนไขที่กำหนดอาจเข้าข่ายเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ได้ อาทิ ข้อกำหนดเกี่ยวกับจำนวนเครื่องที่อนุญาตให้ติดตั้งระยะเวลาการอนุญาตให้ใช้งาน ประเภทสิทธิในการใช้งาน เช่น (๑) สิทธิการใช้งานประเภท FPP (Full Package Product) ซึ่งอาจจะมีข้อกำหนดให้ติดตั้งได้เพียง ๑ เครื่องหรือไม่สามารถนำไปใช้เพื่อประกอบธุรกิจได้ (๒) สิทธิการใช้งานประเภท OEM (Original Equipment Manufacturer) เป็นสิทธิการใช้ผลิตภัณฑ์ที่จำหน่ายให้กับผู้ผลิตและผู้ประกอบเครื่องคอมพิวเตอร์ (๓) สิทธิการใช้งานประเภท Volume Licensing เป็นรูปแบบการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ให้กับหน่วยงานทั้งขนาดเล็กและขนาดใหญ่ เป็นต้น

๖.๑ การจัดซื้อซอฟต์แวร์เพื่อใช้งานภายในหน่วยงานอาจดำเนินการได้ ๒ กรณี ดังนี้

๖.๑.๑ การจัดซื้อฮาร์ดแวร์พร้อมกับซอฟต์แวร์ กรณีนี้ต้องระบุในข้อกำหนดคุณสมบัติขอบเขตงาน (Terms of Reference) ให้ชัดเจนว่ารวมซอฟต์แวร์ด้วยหรือไม่ รวมทั้งระบุรายละเอียดของซอฟต์แวร์ที่ต้องการจัดซื้อด้วย มิฉะนั้นหากจัดซื้อเฉพาะฮาร์ดแวร์โดยไม่รวมซอฟต์แวร์ที่ต้องการใช้งาน หน่วยงานอาจมีความเสี่ยงที่ไม่สามารถใช้งานฮาร์ดแวร์ได้ เนื่องจากหน่วยงานไม่มีซอฟต์แวร์ลิขสิทธิ์มาติดตั้งใช้งาน

๖.๑.๒ การจัดซื้อซอฟต์แวร์เพียงอย่างเดียว ในกรณีที่ต้องการใช้ซอฟต์แวร์อื่นๆ เพิ่มเติม หน่วยงานอาจทำการจัดซื้อในภายหลังได้ เช่น การจัดซื้อโปรแกรมแอนตี้ไวรัส หรือโปรแกรมอ่านไฟล์ในรูปแบบ PDF หรือชุดโปรแกรมสำนักงาน Microsoft Word หรือ Microsoft Excel เป็นต้น นอกจากการจัดซื้อซอฟต์แวร์

แล้วหน่วยงานอาจพิจารณาจัดหาซอฟต์แวร์ที่ไม่ต้องใช้งบประมาณในการซื้อมาใช้งานทดแทนได้ โดยการใช้ซอฟต์แวร์โอเพนซอร์ซ ฟรีแวร์ หรือแชร์แวร์ เป็นต้น

๖.๑.๓ ข้อควรระวัง

๖.๑.๓.๑ การดาวน์โหลดโปรแกรมคอมพิวเตอร์หรือซอฟต์แวร์จากเว็บไซต์ในเครือข่ายอินเทอร์เน็ตควรเป็นเว็บไซต์ที่น่าเชื่อถือ หรือเป็นเว็บไซต์ทางการของผู้พัฒนา (Official Website) เพื่อหลีกเลี่ยงความเสี่ยงจากการละเมิดลิขสิทธิ์และลดความเสี่ยงที่จะได้ซอฟต์แวร์ที่อาจถูกแนบโปรแกรมมัลแวร์ (Malware) มาพร้อมกับซอฟต์แวร์ที่ดาวน์โหลดมาด้วย ซึ่งจะทำให้เกิดความเสี่ยงด้านความมั่นคงปลอดภัยต่อข้อมูลและการทำงานของระบบคอมพิวเตอร์ของหน่วยงาน

๖.๑.๓.๒ ผู้ใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ในขณะเดียวกันจะมีได้ไม่เกิน ๑ คน ซึ่งหมายความว่าบุคคลหลายคนอาจใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ได้ แต่ต้องใช้ทีละคน หากต้องการใช้มากกว่า ๑ คน หน่วยงานจะต้องทำสัญญากับเจ้าของลิขสิทธิ์อีกครั้งหนึ่งเพื่อขออนุญาตใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์มากกว่าหนึ่งคนในขณะเดียวกัน

๖.๑.๓.๓ หน่วยงานไม่มีสิทธิที่จะให้เข้าโปรแกรมคอมพิวเตอร์หรือสิทธิใด ๆ ที่เจ้าของลิขสิทธิ์อนุญาตแก่บุคคลอื่น เว้นแต่จะได้รับความยินยอมจากเจ้าของลิขสิทธิ์ซึ่งควรทำเป็นลายลักษณ์อักษร

๖.๑.๓.๔ หน่วยงานมีสิทธิทำสำเนาโปรแกรมคอมพิวเตอร์ได้ ๑ ชุด เพื่อป้องกันการสูญหายในการใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์กับเครื่องคอมพิวเตอร์ดังกล่าวเท่านั้น เว้นแต่การทำสำเนามากกว่า ๑ ชุด จะได้รับความยินยอมจากเจ้าของลิขสิทธิ์เป็นลายลักษณ์อักษร

๖.๑.๓.๕ หน่วยงานไม่มีสิทธิทำซ้ำ ดัดแปลง เผยแพร่ต่อสาธารณชน แปล แก้ไขชื่อ เลขรหัสหรือเรียบเรียงใหม่ ซึ่งโปรแกรมคอมพิวเตอร์ เว้นแต่จะได้รับความยินยอมจากเจ้าของลิขสิทธิ์เป็นลายลักษณ์อักษรหรือกรณีที่ถูกกฎหมายอนุญาตให้ทำได้

๖.๒ คุณลักษณะเฉพาะที่ต้องระบุไว้ในการจัดซื้อลิขสิทธิ์ซอฟต์แวร์

๖.๒.๑ ระบุคุณสมบัติเฉพาะของซอฟต์แวร์ที่ต้องการ เช่น ซอฟต์แวร์จัดการฐานข้อมูล ซอฟต์แวร์เครื่องแม่ข่ายเว็บ (Web Server) ซอฟต์แวร์ระบบจัดการเวอร์ชวลแมชีน (Virtual Machine) ชุดซอฟต์แวร์ใช้งานทั่วไปในสำนักงาน ซอฟต์แวร์เรียกดูไฟล์รูปแบบ PDF เป็นต้น

๖.๒.๒ ระบุชื่อ รุ่นผลิตภัณฑ์

๖.๒.๓ ระบุจำนวนที่ต้องการซื้อตามเงื่อนไขการคิดค่าลิขสิทธิ์ซอฟต์แวร์

๖.๒.๔ ระบุให้ส่งมอบซอร์ซโค้ดตามเงื่อนไขลิขสิทธิ์ เช่น หน่วยงานว่าจ้างให้พัฒนาซอฟต์แวร์ลิขสิทธิ์ในซอฟต์แวร์จะตกเป็นของผู้ว่าจ้างตามกฎหมายลิขสิทธิ์ ซึ่งรวมถึงซอร์ซโค้ดที่พัฒนาเป็นต้น เว้นแต่เป็นซอร์ซโค้ดต้นฉบับที่ใช้ในการพัฒนาที่ผู้พัฒนาไม่สามารถส่งมอบได้

๖.๒.๕ ระบุจำนวนคู่มือการใช้งาน เช่น ซีดี แฟลชไดรฟ์ เอ็กซ์เทอร์นัลฮาร์ดดิสก์ สำหรับใช้ในการติดตั้งซอฟต์แวร์

๖.๒.๖ เงื่อนไขการรับประกันความชำรุดบกพร่อง รวมถึงการดูแลเมื่อพบช่องโหว่ด้านความมั่นคงปลอดภัยของซอฟต์แวร์

๖.๒.๗ วิธีการระงับข้อพิพาท โดยกำหนดให้มีการใช้กระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทก่อนการใช้สิทธิทางศาลหรืออนุญาโตตุลาการ

๖.๒.๘ คำรับรองและยืนยันว่า เจ้าของลิขสิทธิ์มีสิทธิโดยสมบูรณ์และปราศจากภาระผูกพันใด ๆ อันจะทำให้เสื่อมสิทธิในโปรแกรมคอมพิวเตอร์ เอกสารเกี่ยวกับคู่มือการใช้ หรือสิ่งอื่นใดที่เกี่ยวข้องกับโปรแกรมคอมพิวเตอร์ที่อนุญาตและเจ้าของลิขสิทธิ์มีอำนาจในการอนุญาตให้หน่วยงานใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ได้โดยชอบด้วยกฎหมาย

๖.๓ การจ้างพัฒนาซอฟต์แวร์

การจ้างพัฒนาซอฟต์แวร์ คือ การจ้างผู้พัฒนาให้พัฒนาซอฟต์แวร์ขึ้นใหม่ ตามความต้องการ หรือวัตถุประสงค์ของหน่วยงานของรัฐ ซึ่งต้องดำเนินการจัดจ้างเป็นไปตามระเบียบพัสดุและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง โดยหน่วยงานจะกำหนดความต้องการเฉพาะของซอฟต์แวร์ (Requirements) แก่ผู้พัฒนาว่าซอฟต์แวร์ที่จ้างให้พัฒนานั้นจะมีคุณสมบัติ ความสามารถ หรือรูปแบบในการทำงานอย่างไรในข้อกำหนดคุณสมบัติขอบเขตงาน (Terms of Reference) อย่างน้อยประกอบด้วย

๖.๓.๑ ผู้รับจ้างพัฒนาซอฟต์แวร์ ต้องใช้ซอฟต์แวร์ที่มีลิขสิทธิ์ถูกต้องตามกฎหมาย ในการพัฒนา หากใช้ซอฟต์แวร์จากเจ้าของลิขสิทธิ์อื่นผู้รับจ้างต้องได้รับอนุญาตถูกต้อง

๖.๓.๒ ผู้รับจ้างพัฒนาซอฟต์แวร์ต้องส่งมอบเอกสารรับรองว่าหน่วยงานมีสิทธิใช้ซอฟต์แวร์ ที่เกิดจากการจ้างพัฒนาทั้งหมดและอนุญาตให้ใช้สิทธิในซอฟต์แวร์ตามที่ตกลงกันในสัญญา

๖.๓.๓ ในกรณีที่มีการตกลงว่าซอฟต์แวร์ที่พัฒนาขึ้นทั้งหมดเป็นลิขสิทธิ์ของหน่วยงาน ผู้รับจ้างพัฒนาต้องส่งมอบซอร์ซโค้ด (Source Code) ให้กับหน่วยงาน และผู้รับจ้างต้องเก็บซอร์ซโค้ด (Source Code) เป็นความลับและห้ามให้เผยแพร่ เว้นแต่ได้รับความยินยอมของหน่วยงาน

๖.๔ การตรวจรับซอฟต์แวร์ระบบ ซอฟต์แวร์สำเร็จรูป และซอฟต์แวร์รหัสเปิด

ในการตรวจรับซอฟต์แวร์ หน่วยงานจะแต่งตั้งคณะกรรมการที่ทำหน้าที่ตรวจรับซอฟต์แวร์ ที่จัดซื้อจัดจ้าง โดยคณะกรรมการจะตรวจรับตามรายละเอียดที่ระบุในข้อกำหนดคุณสมบัติขอบเขตงาน (Terms of Reference) ซึ่งจะระบุคุณลักษณะของซอฟต์แวร์ไว้โดยละเอียด อย่างไรก็ตาม นอกจากการตรวจสอบ รายละเอียดซอฟต์แวร์ที่จัดซื้อจัดจ้างตามข้อกำหนดคุณสมบัติขอบเขตงาน (Terms of Reference) แล้ว หน่วยงานอาจพิจารณารายละเอียดดังต่อไปนี้ประกอบการพิจารณาการตรวจรับซอฟต์แวร์ดังกล่าว เช่น

๖.๔.๑ ดูฉลากใบรับรองผลิตภัณฑ์ของแท้ ซึ่งจะมีการระบุชื่อและรุ่นของผลิตภัณฑ์ โดยปกติเครื่องคอมพิวเตอร์พีซีใหม่ทุกเครื่องที่จำหน่ายในท้องตลาดจะมีฉลากใบรับรองผลิตภัณฑ์ของแท้ซึ่งติดอยู่ที่เครื่องพีซี หรือหากเป็นเครื่องคอมพิวเตอร์แบบพกพา ฉลากใบรับรองผลิตภัณฑ์ของแท้อาจติดอยู่บริเวณ แบตเตอรี่ใต้เครื่อง

๖.๔.๒ ตรวจสอบว่ามีซีดี ดีวีดี แฟลชไดรฟ์ หรือ URL เพื่อดาวน์โหลดซอฟต์แวร์ที่ใช้ในการติดตั้งหรือไม่

๖.๔.๓ ตรวจสอบว่ามีหนังสือคู่มือในชุดผลิตภัณฑ์มอบให้ด้วยหรือไม่

๖.๔.๔ รายละเอียดของหน่วยงานผู้ซื้อ ตรวจสอบความถูกต้องของหน่วยงานท่าน

๖.๔.๕ ชื่อของผู้จำหน่าย

๖.๔.๖ รหัสลูกค้า

๖.๔.๗ หมายเลขลิขสิทธิ์การใช้งาน

๖.๔.๘ ข้อความหรือใบอนุญาตให้ใช้งานลิขสิทธิ์ ซึ่งจะระบุขอบเขตของการใช้งานผลิตภัณฑ์

๖.๔.๙ ตรวจสอบว่าได้รับซอร์ซโค้ดหรือไม่ (Open-source Software)

๖.๔.๑๐ ตรวจสอบสัญญาอนุญาตว่าเป็นซอฟต์แวร์ประเภทรหัสเปิด (Open-source Software) หรือไม่

ภาคผนวก

คำถามที่พบบ่อยเกี่ยวกับการกระทำที่เป็นการละเมิด / ไม่ละเมิดลิขสิทธิ์
ตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. ๒๕๓๗ และที่แก้ไขเพิ่มเติม

๑. การติดตั้งโปรแกรมคอมพิวเตอร์หรือซอฟต์แวร์เกินกว่าจำนวนเครื่องที่ได้รับอนุญาตในสัญญากระทำได้หรือไม่

ตอบ ไม่ได้ เนื่องจากการติดตั้งโปรแกรมคอมพิวเตอร์จะต้องเป็นไปตามสัญญาอนุญาตให้ใช้ลิขสิทธิ์และสิทธิในการทำซ้ำ ดัดแปลง เผยแพร่ต่อสาธารณชน ให้เช่าต้นฉบับหรือสำเนา งาน เป็นสิทธิแต่เพียงผู้เดียวของเจ้าของลิขสิทธิ์ ดังนั้น การกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งโดยไม่ได้รับอนุญาตหรือการติดตั้งซอฟต์แวร์เกินกว่าที่ได้รับอนุญาตถือว่าเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์

๒. การทำสำเนาโปรแกรมคอมพิวเตอร์หรือซอฟต์แวร์สามารถกระทำได้หรือไม่ อย่างไร

ตอบ โดยหลักการแล้ว สิทธิในการทำซ้ำ ดัดแปลง เผยแพร่ต่อสาธารณชน ให้เช่าต้นฉบับหรือสำเนา งาน โปรแกรมคอมพิวเตอร์ เป็นสิทธิแต่เพียงผู้เดียวของเจ้าของลิขสิทธิ์ แต่ผู้ใช้สามารถทำสำเนาได้หากผู้ใช้ได้โปรแกรมคอมพิวเตอร์หรือซอฟต์แวร์มาโดยถูกต้องตามกฎหมาย โดยสามารถทำสำเนาโปรแกรมคอมพิวเตอร์หรือซอฟต์แวร์ในจำนวนที่สมควร เพื่อเก็บไว้ใช้ประโยชน์ในการบำรุงรักษาหรือป้องกันการสูญหาย (มาตรา ๓๕ (๕)) ทั้งนี้ จะต้องไม่มีวัตถุประสงค์เพื่อหากำไร ไม่ขัดต่อการแสวงหาประโยชน์จากงานอันมีลิขสิทธิ์ ตามปกติของเจ้าของลิขสิทธิ์ และไม่กระทบกระเทือนถึงสิทธิอันชอบด้วยกฎหมายของเจ้าของลิขสิทธิ์เกินสมควร (มาตรา ๓๖ วรรคหนึ่ง)

๓. การดัดแปลงโปรแกรมคอมพิวเตอร์หรือซอฟต์แวร์สามารถกระทำได้หรือไม่ และผู้ดัดแปลงจะได้ลิขสิทธิ์ในงานที่ดัดแปลงโปรแกรมคอมพิวเตอร์หรือซอฟต์แวร์นั้นหรือไม่

ตอบ สิทธิในการดัดแปลงเป็นสิทธิแต่เพียงผู้เดียวของเจ้าของลิขสิทธิ์ การดัดแปลงจะกระทำได้ก็ต่อเมื่อได้รับอนุญาตจากเจ้าของลิขสิทธิ์ อย่างไรก็ตาม กฎหมายได้กำหนดข้อยกเว้นในการดัดแปลงโดยไม่ต้องได้รับอนุญาตจากเจ้าของลิขสิทธิ์ไว้ ๒ กรณีซึ่งจะต้องไม่มีวัตถุประสงค์เพื่อหากำไร ไม่ขัดต่อการแสวงหาประโยชน์จากงานอันมีลิขสิทธิ์ตามปกติของเจ้าของลิขสิทธิ์ และไม่กระทบกระเทือนถึงสิทธิอันชอบด้วยกฎหมายของเจ้าของลิขสิทธิ์เกินสมควร ดังนี้

(๑) ดัดแปลงเพื่อประโยชน์ในการพิจารณาของศาลหรือเจ้าพนักงานที่มีอำนาจตามกฎหมายหรือในการรายงานผลการพิจารณาดังกล่าว เช่น พยานผู้เชี่ยวชาญดัดแปลงโปรแกรมคอมพิวเตอร์หรือซอฟต์แวร์เพื่อให้ศาลพิจารณาคดีละเมิดลิขสิทธิ์ เป็นต้น (มาตรา ๓๕ (๖))

(๒) ดัดแปลงในกรณีที่จำเป็นแก่การใช้ เช่น ผู้ใช้สามารถดัดแปลงโปรแกรมคอมพิวเตอร์หรือซอฟต์แวร์เท่าที่จำเป็นได้ เพื่อให้สามารถใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์หรือซอฟต์แวร์นั้นกับเครื่องคอมพิวเตอร์หรือซอฟต์แวร์อื่นที่มีอยู่ได้ (มาตรา ๓๕ (๘))

ทั้งนี้ ผู้ดัดแปลงจะเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ในงานที่ได้ดัดแปลงขึ้นก็ต่อเมื่อเป็นการดัดแปลงโดยได้รับอนุญาตจากเจ้าของลิขสิทธิ์

๔. การที่ผู้ขายเครื่องคอมพิวเตอร์ได้เสนอติดตั้งโปรแกรมคอมพิวเตอร์หรือซอฟต์แวร์ต่าง ๆ ให้โดยไม่คิดมูลค่านั้น เชื่อถือได้หรือไม่ อย่างไร

ตอบ กรณีที่ผู้ขายเสนอติดตั้งซอฟต์แวร์ให้แก่ผู้ซื้อเพื่อเป็นการสมนาคุณแก่ลูกค้า นั้น ผู้ซื้อควรพึงตระหนักไว้เสมอว่า อาจเป็นการติดตั้งซอฟต์แวร์ที่ผิดกฎหมาย หากผู้ขายยื่นข้อเสนอสมนาคุณดังกล่าว ผู้ซื้อควรเรียกให้ผู้ขายมอบสัญญาอนุญาตให้ใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์หรือซอฟต์แวร์ (License)

ให้แก่ผู้ซื้อด้วย หากผู้ขายปฏิเสธหรือไม่มีสัญญาอนุญาตส่งมอบให้แก่ผู้ซื้อ ผู้ซื้อไม่ควรรับข้อเสนอการติดตั้งซอฟต์แวร์ดังกล่าวจากผู้ขาย เนื่องจากเป็นข้อสันนิษฐานเบื้องต้นได้ว่า ซอฟต์แวร์นั้นอาจเป็นซอฟต์แวร์ที่ผิดกฎหมาย

๕. การดาวน์โหลดหรืออัปโหลดโปรแกรมคอมพิวเตอร์หรือซอฟต์แวร์ทางสื่ออินเทอร์เน็ตโดยไม่ได้รับอนุญาต

ตอบ การดาวน์โหลดซอฟต์แวร์เป็นการทำซ้ำ ส่วนการอัปโหลดเป็นการทำซ้ำและเผยแพร่ต่อสาธารณชน ซึ่งเป็นสิทธิแต่เพียงผู้เดียวของเจ้าของลิขสิทธิ์ แม้ไม่ได้มีวัตถุประสงค์ในการแสวงหากำไรก็อาจจะเป็นการขัดต่อการแสวงหาประโยชน์จากงานอันมีลิขสิทธิ์ตามกฎหมายของเจ้าของลิขสิทธิ์และกระทบกระเทือนถึงสิทธิอันชอบด้วยกฎหมายของเจ้าของลิขสิทธิ์เกินสมควร ดังนั้น การดาวน์โหลดและอัปโหลดจะต้องได้รับอนุญาตจากเจ้าของลิขสิทธิ์ก่อน เว้นแต่เป็นซอฟต์แวร์ประเภท Shareware Freeware หรือ Public Domain

๖. การละเมิดลิขสิทธิ์ที่พบได้บ่อยมีกรณีใดบ้าง

ตอบ การละเมิดลิขสิทธิ์ที่พบได้บ่อยมีหลายกรณี เช่น

- ติดตั้งโปรแกรมคอมพิวเตอร์หรือซอฟต์แวร์ที่ได้รับอนุญาตให้ใช้สำหรับคอมพิวเตอร์เพียง ๑ เครื่อง แต่หน่วยงานได้ติดตั้งลงในคอมพิวเตอร์หลายเครื่อง
- นำโปรแกรมคอมพิวเตอร์หรือซอฟต์แวร์สำหรับใช้ที่บ้าน หรือซอฟต์แวร์ที่มีข้อจำกัดสิทธิอื่นมาใช้เพื่อวัตถุประสงค์ที่ไม่ได้รับอนุญาต เช่น ใช้ในเชิงพาณิชย์ เป็นต้น
- จัดซื้อคอมพิวเตอร์พร้อมโปรแกรมคอมพิวเตอร์หรือซอฟต์แวร์ โดยไม่ได้ตรวจสอบว่าซอฟต์แวร์เหล่านั้นติดตั้งโดยถูกต้องตามกฎหมายหรือไม่

๗. กรณีเจ้าหน้าที่ในหน่วยงานของรัฐสร้างสรรคโปรแกรมคอมพิวเตอร์หรือซอฟต์แวร์ขึ้น ลิขสิทธิ์ในซอฟต์แวร์จะเป็นของใคร และกรณีที่หน่วยงานว่าจ้างเอกชนให้พัฒนาซอฟต์แวร์ ลิขสิทธิ์ในซอฟต์แวร์จะเป็นของใคร

ตอบ (๑) หากหน่วยงานของรัฐเป็นผู้ว่าจ้างเจ้าหน้าที่หรือเจ้าหน้าที่ได้สร้างสรรค์ซอฟต์แวร์ภายใต้คำสั่งหรือในความควบคุมของหน่วยงาน หน่วยงานของรัฐย่อมมีลิขสิทธิ์ในซอฟต์แวร์ที่ได้สร้างสรรค์ขึ้นตามกฎหมาย เว้นแต่จะได้ตกลงกันไว้เป็นอย่างอื่นเป็นลายลักษณ์อักษร เช่น ผู้ได้บังคับบัญชาได้รับคำสั่งให้เขียนซอฟต์แวร์เพื่อใช้ประโยชน์ในงานราชการ โดยมีได้ตกลงกันเป็นอย่างอื่นเป็นลายลักษณ์อักษร ลิขสิทธิ์จะเป็นของหน่วยงานของรัฐ เป็นต้น (มาตรา ๑๔)

(๒) หากหน่วยงานของรัฐเป็นผู้ว่าจ้างเอกชนให้สร้างสรรค์ซอฟต์แวร์ภายใต้คำสั่งหรือในความควบคุมของหน่วยงาน หน่วยงานของรัฐนั้นย่อมมีลิขสิทธิ์ในซอฟต์แวร์ที่ได้สร้างสรรค์ขึ้นตามกฎหมาย เว้นแต่จะได้ตกลงกันไว้เป็นอย่างอื่นเป็นลายลักษณ์อักษร (มาตรา ๑๔)

๘. การใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์หรือซอฟต์แวร์ที่ผิดกฎหมายมีผลเสียอย่างไรบ้าง

ตอบ

- ผู้ใช้อาจได้รับซอฟต์แวร์รุ่นเก่าหรือซอฟต์แวร์ที่มีข้อบกพร่อง
- หน่วยงาน/ผู้ใช้อาจถูกดำเนินคดีทางกฎหมาย
- เจ้าของลิขสิทธิ์ไม่ได้รับผลตอบแทนอันพึงมีพึงได้จากนวัตกรรมที่พวกเขาคิดค้น เป็นการบั่นทอนกำลังใจในการคิดสร้างสรรค์ผลงานใหม่ๆ ที่จะประโยชน์ เป็นต้น
- มีความเสี่ยงที่จะเกิดความล้มเหลวในการส่งข้อมูล หรือทำให้ระบบอื่น ๆ ล่มไปด้วย

- มีความเสี่ยงที่อาจติดถูกแนบโปรแกรมมัลแวร์ (Malware) เช่น Virus Malware Trojan Backdoor Virus หรือ Worm ซึ่งสามารถทำลายข้อมูลได้ เช่น การเขียนตัวเองทับข้อมูลเดิม การส่งข้อมูลกลับไปหาผู้สร้างหรือการทำลายข้อมูลในหน่วยความจำหรือทำลายระบบปฏิบัติการทำให้ไม่สามารถใช้งานได้ หรือข้อมูลสำคัญหลุดสู่สาธารณะ หรือการแพร่กระจายสู่อุปกรณ์อื่น ๆ ที่เชื่อมต่อไม่ว่าจะผ่านเครือข่ายหรือการเชื่อมต่อโดยตรง

- โทษการละเมิดลิขสิทธิ์มีทั้งโทษจำคุกและโทษปรับ โดยมีโทษจำคุกสูงสุด ๔ ปี และโทษปรับสูงสุด ๘๐๐,๐๐๐ บาท
